

עין משפט
ור מצוה

המוניח פרק שלישי בבא קמא

מסורת הש"ס

(א) כ"מ ע"ב ר"ב ד"ה
(ב) וד"ה שטר"ו (ג) ד"ה
שטר

הנהגות רב"ח

(ה) רש"י ד"ה שכתבן כמה
שורשיהו: (ו) ס"ג ד"ה
מדקא איירינן וכו' ס"ה לא
שכח גלגל: (ז) תוס' ד"ה
למאן וכו' הוה ליה למחיי
למחיי דע"כ רש"י:

גליון הש"ס

גמ' אב"ד רב"ז גלגל
קריבית. מחוה ל' ל"ג
דלא מחלק נכר הי"ל
למפקד ממחיי לעיל דף
ט' ס"ג אלה מחוה
הרמב"ם משלמת מה שגמית
הא הפירות נשאו הפקד
וכל הקודם כן וכו'. וכו'
לעיל כ"ה ע"ה תוס' ד"ה
דכ"ד סב"ד וכו':

מוסף רש"י

שטר שכתבו בו רבית.
שכמו כו פלוני ליה מפלוני
מנה כריתין כן וכן למתן
פלוני (כ"ו ע"ב).

רבינו חננאל

דאמר הלכה ומורין כן
רב הונא אמר הלכה אבל
אין מורין כן ואם החזיר
בהן דבר הכל הלכה
ומורין לתן כל הקודם בהן
זכה כרב הונא דאפקד
חושילא וכרב אדא דאפקד

(א) מדברי רבינו אלן נראה
שלא היה נורם נמי חסוה
מחיי' לזוהי שקדם וזה
דלמי' שלפניו אינה מולקת על
המשנה לל' וכו'.

(ב) נראה דל"ל ומורין
משמיה דרב הלכה ומורין רב
הוא אמר הלכה אלן אין
ומורין כן ורב אלא סב"ד הלכה
ומורין כן ואלו חסוה נטו וכו'.

סבנו וקשו פנן. דמחייב דעדיין לא נעשו וכל וקשים הם ומחליקין
בהן וכו' קאמר רבי יהודה צונגל קאמר דמוציא אדם וצלו שאינו נוח
להחליק כל כך: משרקי. מחליקין: כשכחן. כמה (ה) שהשכחן כה"כ:
ואילו כל הקודם וכו' לא קפני. משום דגלגל וכו' רעי ואינו משכח

כרה"ר דמוצעה ועומד הוא וקשה
לרב: והא קפני עלה. כדבריימא
אסורים משום גזל: אכולה מפנינן
קאי. הלא אסורין משום גזל ואפילו
אחנן וקש הלכן הכי קאמר דלאחר
שקדם וכהו כהו סב"ד אסור לגזול
הימנו: מדקא איירינן גלגל. עליה

דכ"ד מכלל דליהו סב"ד לאלתר קנסינן
דלא לכח דלימי שנתא מלא רומיא
דגלגל הא (ו) לאו שנת גלגל: כי איירינן
גלגל מקמי דשני רב נחמן. דהוה
קבירא לן דלע"ג דלון סופו להשכיח
קניס רב וכו' ש' דבדכר שפופו להשכיח
קניס לאלתר: לכפר דשני מי איכא
למירמ' (גלגל) כלל. והשפא דקיס לן
דטעמא דקנסא משום שנתא הוא
מיבעיא לי לאלתר קניס או כי מייתי

שנתא: שיש בו רביע. שכמו כו
שלוה כרית: קא מוקא. עמיד
להיק: עבדי ליה שומא. שס עליו
שן ועבר גלגל תשימון (שמות כו):
לזעירי ודאי סנאי כיה. ליתכא למימר
דכ"ע לא קנסו דהא רבן שמעון
קניס: ככלכס ואין מורין כן קמיסלגי.
מנה קמא סב"ד הלכה דקנסו גזול
ואין מורין כן והכי קאמר (הלכה) כל
הקודם כהו וכו' וזהו קאמר רב
ואי אחי מרישא לקמן לאימלוכי
אלמרינן ליה אסורין משום גזל: אפקד
חושילי. שערין קלפין ששטא איש
אלה כרה"ר כדי שתייכשו והפקדון
רב הונא והורה שהקודם כהו וכו':
סליקוסמא

הכא קרן גופא כמזיק וזעירי אמר לך אנא דאמרי אפי' לר"מ עד כאן לא
קאמר ר"מ התם אלא דמשעת כתיבה דעבד ליה שומא אבל הכא מי יימר
דמזיק לימא כהני תנאי המוציא תבנו וקשו לרה"ר לזבילים והווק בהן אחר
חייב בגזול וכל הקודם בהן וזהו ואסורין משום גזל ר"ש בן גמליאל אמר
כל המקלקלין ברה"ר והזיקו חייבין לשלם וכל הקודם בהן וזהו ומותרין
משום גזל הא גופא קשיא אמרת כל הקודם בהן וזהו והדר קאמר אסורין
משום גזל אלא לאו הכי קאמר וכל הקודם בהן וזהו בשבחן ואסורין
משום גזל אגופן ואתא רבן שמעון בן גמליאל למימר אפי' גזול נמי כל הקודם
בהן וזהו לזעירי ודאי תנאי היא לרב מי לימא תנאי היא אמר לך רב דכולי
עלמא קנסו גזול משום שבחן והכא בהלכה ואין מורין כן קא מיפלגי דאתמר
רב הונא אמר רב יהלכה ואין מורין כן רב אדא בר אבהה אמר הלכה
ומורין כן איני והא רב הונא אפקד חושילי רב אדא בר אבהה אפקד
סליקוסמא

רביה במקום קרן ואין לומר שאלך הן כשרים שלא עשו שומא כיון שניכר מתוך השטר הרביע לא יבא לגבות הרביע על ידי שטר זה והא
למתן בלחזה נשך (שס עה): שהעדים עוברים בלא תעשה היינו כגון שאין ניכר הרביע מתוך השטר דהא אמרי' בשמעתין דמשעת כתיבה
עבד ליה שומא א"כ בשטר זה עוברים בלא תעשה וי"ל דלא תשימון עליו נשך לאינשי במלוה ולזה ועבר משמע ליה ולהכי לא מפסקי
בהכי כדלמרינן (שס דף ה): לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע ליה א"כ כגון שיש עדים שהם אטופין מחמת נפשות וכן ל"ל בשטר
חוב המוקדמים דים מעמדין אומה כר"מ אבל לרבנן כשרים ואפי' רבי מאיר אין פוסל אלא מטעם קנס ואמאי הלא עדים פסולים הם
שחממו על שטר מוקדם אלא י"ל שיש עדים שהיו אטופים מחמת נפשות א"כ כגון שאמרו טעונו בשנת המלך ואומר ר"י דהלכה כרבנן
לע"ג דק"ל (מנחות דף ס): כר' מאיר בגזירותיו דוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו וכן פסקו הלכות גדולות כרבנן דר"מ מטעם זה
במעצרת חזירו ומינתק חזירו (יבמות ל:): (ע"י תוספות וכו' קד. ד"ה א"ר עקיבא): דמשעת כתיבה עבד ליה שומא.
קמה לרבינו יתק מה שומא יש כאן ומה מוקם עדותן למה והלא לא יגזו כ"ד הרביע ע"י שטר זה כיון שניכר בחובו רביע:
לימא כהני תנאי בו'. משאן יש להוכיח דל"ג במתני' במילתיה דרשב"ג גלגל לומר דהי קודם כהו וכו' דלי גרסינן ליה הוה ליה למחיי (ו)
דעל כרחק רשב"ג אגופן נמי קניס דלי לאו הכי במאי פליג אתנא קמא וי"ל דהוי מצי לחיי' דכולהו רשב"ג היא וה"ק שהיה
רבן שמעון בן גמליאל אומר כי א"כ ס"ד דוקא אחננו וקשו דליכא שנתא טובא אלן שאר דכריס לא ואתא רבן שמעון בן
גמליאל למימר דכל המקלקלין שרין אפי' ליה כהו אלא שנתא פורמא:

והדר קאמר דאסורין משום גזל. ולא בעי למימר דאסורין משום גזל לאומו שקדם חכה ורשב"ג קאמר דמותרין דלון סב"ד
לפילגו בהכי: לזעירי ודאי תנאי היא. דלון סב"ד לומר דפליגי בהלכה ומורין כן לעינן שנתא דפשיטא דלכולי עלמא מורין:
וקמי

ובא דמחייב מחיי' בגלגל
לע"ג דלא שריק היינו משום
המירו להוציא כנסת: דבר שיש בו
מחלן יש להוכיח דל"ג כל הקודם כהו
וגדר שנתא לרה"ר דהמס ליה
שנתא: שטר שיש בו רביע
קונסין אותו ואינו גובה לא את
הקרן ולא את הרביע. נראה לר"י
שר"מ קונס להפסיד החוב לגמרי
אפי' בהודאה ועדות אמת דמשמע
לישנא דלון גובה לא את הקרן ולא
את הרביע דמשמע דלון גובה כלל
וכן משמע מדמתי' לקנסו גופו
משום שנתא שמשפד גוף הממון ואין
להקשות דכפרק לחיזה נשך (כ"מ
דף עב. וס"ט) מלמי קרן דהכא דשטר
שיש בו רביע לשטר חוב המוקדמין
ומוקי הדין דשטר חוב כר"מ והיי
מדמי דהכא משפד גוף המלוה והמס
אינו משפד אלא השטר דמה שאין
מפקד שם אלא השטר לפי שלא
היה עבירה בגוף המלוה אלא בשטר
אבל כרית יש עבירה להלוה
כרית אפי' גלגל שטר לע"ג דלמרינן
דמשעת כתיבה עבד ליה שומא
גלגל שטר נמי איכא חוקרה כגלגל
הקשה ריב"א אס יפסיד כל חובו
לגמרי מלני הלוה חוטא נשכר ואורי'
דלון זה קושיא כי המלוה שמרתי
קנסו בגוף הממת השנת וממון קר
זכה אבל המלוה אין לנו כמה לקנס
שמילתו על מנת לפדות הוא ליה:
וחכמים אומרים גובה את
הקרן בו'. המשמע

תבנו וקשו תנן משום דמשרקי: כל הקודם
בהן וכו': אמר רב "בין בגזול בין
בשבחן וזעירי אמר בשבחן אבל לא בגזול
במאי קמיפלגי רב סבר קנסו גופו משום
שבחן וזעירי סבר לא קנסו גופו משום שבחן
תנן ההופך את הגלגל ברה"ר והווק בהן אחר
חייב בגזול ואילו כל הקודם וכו' לא קתני
תנא לרישא וה"ה לסיפא והא תני עלה
אסורין משום גזל כי קתני אסורין משום גזל
אכילה מחיי' קאי לאותו שקדם וזכה והא
לא קתני הכי דתנן המוציא תבנו וקשו
לרה"ר לזבילים והווק בהן אחר חייב בגזול
וכל הקודם בהן וזהו וזוותר משום גזל
וההופך את הגלגל לרה"ר והווק בהן אחר
חייב וזוותר משום גזל "אמר רב נחמן רב
יצחק גלגל קרמית דבר שיש בו שבחן קנסו
גופו משום שבחו דבר שאין בו שבחן לא
קנסו איבעיא להו לדברי האומר קנסו גזול
משום שבחן לאלתר קנסינן או לכו מייתי
שבחא קנסינן ר"ש מדקאיירינן גלגל ותסברא
כי איירינן גלגל מיקמי דלשני רב נחמן
לבתר דשני רב נחמן מי איכא למיורמא גלגל
כלל לימא כתנאי "שטר שכתוב בו רביע
קונסין אותו ואינו גובה לא את הקרן ולא
את הרביע דכרי ר"מ וחכמים אומרים גובה
את הקרן אבל לא את הרביע לימא רב
דאמר כרבי מאיר וזעירי דאמר כרבנן אמר
לך רב אנא דאמרי אפי' לרבנן עד כאן לא
קאמרי רבנן התם אלא קרן דבהתירא אבל

למס הא קר"ל כאפי' (פנהדרין דף מ).
כיום שאוכל נבלות הכעסים פסול והא
דלא מני לה כזה נורר (שס כד): הי"ג
לא מני ליה אלא ככלל מלוה אימיה
דמשמע התם בגמרא גבי מלוה
כרית מלוה הנאה כרית ואין לומר
דמיימי נאין ניכר הרביע בשטר
אלא כחוב שמתא פלוני חייב לפלוני
מנה וסב"ד הרביע שהכל קרן ואח"כ
נודע שהוה רביע דכפרק לחיזה נשך
(כ"מ דף עב. וס"ט) מתוך ר' יוחנן
עלה דהדין דשטר חוב המוקדמין
פסולין חושילי מימא רבנן גזירה שמת
יגבה זומן ראשון ואי אין ניכר בשטר
שיש בו רביע נמי לגזור שמת יגבה
רביע במקום קרן ואין לומר שאלך הן כשרים שלא עשו שומא כיון שניכר מתוך השטר הרביע לא יבא לגבות הרביע על ידי שטר זה והא
למתן בלחזה נשך (שס עה): שהעדים עוברים בלא תעשה היינו כגון שאין ניכר הרביע מתוך השטר דהא אמרי' בשמעתין דמשעת כתיבה
עבד ליה שומא א"כ בשטר זה עוברים בלא תעשה וי"ל דלא תשימון עליו נשך לאינשי במלוה ולזה ועבר משמע ליה ולהכי לא מפסקי
בהכי כדלמרינן (שס דף ה): לא תחמוד לאינשי בלא דמי משמע ליה א"כ כגון שיש עדים שהם אטופין מחמת נפשות וכן ל"ל בשטר
חוב המוקדמים דים מעמדין אומה כר"מ אבל לרבנן כשרים ואפי' רבי מאיר אין פוסל אלא מטעם קנס ואמאי הלא עדים פסולים הם
שחממו על שטר מוקדם אלא י"ל שיש עדים שהיו אטופים מחמת נפשות א"כ כגון שאמרו טעונו בשנת המלך ואומר ר"י דהלכה כרבנן
לע"ג דק"ל (מנחות דף ס): כר' מאיר בגזירותיו דוקא בגזירותיו ולא בקנסותיו וכן פסקו הלכות גדולות כרבנן דר"מ מטעם זה
במעצרת חזירו ומינתק חזירו (יבמות ל:): (ע"י תוספות וכו' קד. ד"ה א"ר עקיבא): דמשעת כתיבה עבד ליה שומא.
קמה לרבינו יתק מה שומא יש כאן ומה מוקם עדותן למה והלא לא יגזו כ"ד הרביע ע"י שטר זה כיון שניכר בחובו רביע:
לימא כהני תנאי בו'. משאן יש להוכיח דל"ג במתני' במילתיה דרשב"ג גלגל לומר דהי קודם כהו וכו' דלי גרסינן ליה הוה ליה למחיי (ו)
דעל כרחק רשב"ג אגופן נמי קניס דלי לאו הכי במאי פליג אתנא קמא וי"ל דהוי מצי לחיי' דכולהו רשב"ג היא וה"ק שהיה
רבן שמעון בן גמליאל אומר כי א"כ ס"ד דוקא אחננו וקשו דליכא שנתא טובא אלן שאר דכריס לא ואתא רבן שמעון בן
גמליאל למימר דכל המקלקלין שרין אפי' ליה כהו אלא שנתא פורמא:

והדר קאמר דאסורין משום גזל. ולא בעי למימר דאסורין משום גזל לאומו שקדם חכה ורשב"ג קאמר דמותרין דלון סב"ד
לפילגו בהכי: לזעירי ודאי תנאי היא. דלון סב"ד לומר דפליגי בהלכה ומורין כן לעינן שנתא דפשיטא דלכולי עלמא מורין:
וקמי

ל"א מ"י ס"ד מהלכות
מקן ממון הלכה י'
סנה ענין מה טע"ע ח"מ
מ"י ס"ד ע"פ ח'
ל"ב מ"י ס"ד מהלכות
גובה ה"ה טע"ע
ס"ט
ל"ח ג"י ש"ס טע"ע ש"ס
קפ"ח כ'
ל"ב ד"י מ"י ס"ד מהל'
מלוה ולוה הלכה ו'
ופי' משנה למלך פתח
ל"ח ק"ל ופ"ק טע"ע ח'
ח"מ ט"ו כ"ג ס"פ ח'
ופת"ע י"ד מ"י קפ"א
קפ"ח י'
כ"ה טע"ע ח"מ מ"י ס"ד
ס"פ ח' כ"ה ח"ה:

רבינו חננאל

חייב. רב אשי אמר תבנו
וקשו שאני אפי' ר'
יהודה מורה שריב' משום
דמשרקי מי' שרלי בני
אדם מחליקין בהן לפיכך
חייב לרבי' הכל: וכל
חייב בהן וכו'. אמר
רב וזהו בין בגזול בין
בשבחן קנסו גזול אפי'
שבחן והני מילי כרבי
שיש בו שבחן זעירי אמר
בשבחן וכו'. לא קנסו גזול
משום שבחן. וכו' סב"ד רב
אם הוציא תבנו לרשות
הרבים לישור כרגלי בני
אדם ולהשכיח ולהשכיח
זבל קומתא אפילו כע"כ
וכל הקודם וכו' ככל
ורמין גלגל דתנאי דלא
קתי' כל הקודם וכו'.
ופרקי תנא רישא בתבן
וקש כל הקודם וכו' הוא
הדר ללגל. והתני אמר
משום גזל. ופרקי אכילה
בין בתבן בין בגלגל קתני
כברייא אסורין משום
גזל. (ל' כלומר הברייא
חולקת על המשנה ואמרי'
היא לא תני הכי ובהדיא
תנא ברבייחא בתבן וקש
סותרין משום גזל. ובגלגל
אסורין משום גזל ופרקי
רב נחמן ר' יצחק רבי'
שיש בו שבחן כהו התבן
שהשכיח כי נעשה גלגל
ויצאו בו קנסו גזול
משום שבחן רבי שאין בו
שבחן כהו גלגל לא קנסו
איבעיא לן רב דאמר קנסו
גזול משום שבחן לאלתר
קניס בעת שהוציא מי'
הקודם בו וזהו או אם
נשאר ברשות הרבים וכן
הקודם בו וזהו גזול
וכל שכן בשבחו דקנסינן
ליה משום דקלקל ברשות
הרבים ואחנן למיפשיטה
מדאיירינן גלגל ליה ליה
שבחא ש"ס דר"י קוסה
ודחי' לה ואתנן לאוקמא
לה דרב ודעירי כתנאי
התן שטר שיש בו רביע
קונסין אותו ואינו גובה
כו רב ר' מאיר וזעירי
חכמים דרוו ואמרי' כל
חד אמר אנא לרבי' הכל
אמרי' בו וי"ל רב דכל
רבי שיש בו שבחן קנסו
גופו משום שבחו מיהו
כי קנסינן ליה מידי קנסינן
ליה או לכו מייתי שבחא
קנסינן ליה איבעיא להו
ולא אפשיטא ורביי' ורביי'
דשפיעא כרבי ריהטא.
והכי הא אמר רב הונא ורב
אדא הורווייהו משמיה
רב הלכה (ו) מיהו הורה
ואפקד חושילא ששמעתיה